

16. konference archivářů České republiky – Poděbrady 2015

Archivy, člověk a krajina. Proměny krajiny a životního prostředí v archivních dokumentech. Poděbrady, 7.–9. dubna 2015

Na počátku dubna 2015 se v příjemném a poklidném prostředí lázeňského města Poděbrady sešly přibližně tři stovky archivářek a archivářů z celé České republiky i několik zahraničních hostů. Jejich tradiční (již šestnácté) setkání, organizované Českou archivní společností, o. s., Pobočkou České informační společnosti, o. s. při Národním archivu, Státním oblastním archivem v Praze, Státním okresním archivem Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem a Odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra tentokrát neslo podtitul *Archivy, člověk a krajina. Proměny krajiny a životního prostředí v archivních dokumentech*.

První konferenční den byl proto příznačně věnován tradici i současnosti zemědělsko-lesnického archivnictví. Poté, co Bohumír Smutný přehledně shrnul hlavní momenty ve vývoji zemědělsko-lesnického archivnictví u nás, představil Jiří Šouša významné osobnosti moderního českého zemědělsko-lesnického archivnictví – především Josefa Křivku a Josefa Tlapáka –, přičemž nezapomněl zmínit ani klíčové zástupce „první generace“ zemědělsko-lesnických archivářů a agrárních historiků, Václava Černého a Emanuela Janouška. Otto Chmelík zaměřil pozornost na rodové archivnictví v českých zemích, se zvláštním důrazem jak na příklad fondů opatrovaných v děčínské pobočce Státního oblastního archivu v Litoměřicích, tak na šlechtické archivy spravované mimo státní správu; Jiřina Junčová se ve svém příspěvku věnovala bývalému zemědělsko-lesnickému oddělení Národního archivu v Praze a Alena Mikovcová archivům a archiváliím vysokých škol zemědělských v Praze a v Brně. Jakub Mírka přednesl zajímavou sondu do poválečného období vzniku zemědělsko-lesnických archivů, a to na konkrétním, osobním příkladu ze Státního oblastního archivu zemědělského v Horšovském Týně. První část setkání uzavřela slova Michaela Hochedlingera, seznamující se situací šlechtického a rodového archivnictví v sousedním Rakousku, kde je celá řada rodových archivů badatelské veřejnosti zcela uzavřena, přičemž přístupnost soukromých archivů není v Rakousku na rozdíl od ČR legislativně zaručena a záleží proto na vůli vlastníka, zda badateli materiály zpřístupní.

Rozsáhlý blok o zemědělsko-lesnickém archivnictví pokračoval příspěvkem Karla Řeháčka, který pozornost zaměřil na složitou a badatelsky málo prozkoumanou (ač pramenně bohatou) problematiku velkostatků a patronátního práva k církevním objektům v Československu v první polovině 20. století. Jiří Smitka hovořil o často diskutovaném tématu restitucí archiválií a archivních souborů po roce 1990, přičemž přehledně shrnul jak východiska a právní aspekty, tak sporná místa a dosud nezodpovězené otázky této problematiky. Pavel Dufek a Viktor Krásenský navázali referátem o souvislostech zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi s fondy uloženými v Národním archivu. Bohumír Brom a Dorota Müllerová následně představili zemědělsko-lesnické fondy Národního archivu po roce 1945 a shrnuli možnosti jejich

úředního i badatelského využití v praxi; Marcela Suchomelová upozornila na pozoruhodnost fondů patrimoniální proveniencce a jejich inventářů; Marie Macková na závěr doslova vykreslila obraz naší krajiny konce 18. století, zachycený v josefském katastru.

Druhý, hlavní konferenční den se přítomní archiváři soustředili na vysoce aktuální a zajímavou problematiku ochrany autorských práv a zákona na ochranu osobních údajů při zpřístupňování archiválií a jejich aplikaci v archivní praxi. Poutavá a jistě přínosná diskuse o autorských právech a časté nejednoznačnosti jejich rozpoznání, a to i v případech fotografií, se rozpoutala po vystoupeních Adély Faladové z odboru autorského práva Ministerstva kultury (přehledný příspěvek zaměřený na legislativu tématu autorské právo a archivy) a Tomáše Dvořáka z Archivu hlavního města Prahy, který se na autorský zákon podíval pohledem archiváře. Josef Prokeš z Úřadu pro ochranu osobních údajů seznámil se základními principy ochrany osobních údajů, s jejich definicí i s pohledem evropského práva; přičemž bylo konstatováno, že právě zpracování osobních údajů pro účely archivnictví je problematikou dosud ne zcela dořešenou. To doložila i následující slova Karolíny Šimůnkové z Národního archivu o konkrétní ochraně osobních údajů při zpřístupňování a nahlížení do materiálů v běžné archivní praxi, která potvrdila složitost, nejednoznačnost, ba až protichůdnost snah dostat zákonu o ochraně osobních údajů při vyřizování dotazů a žádostí v badatelkách českých a moravských archivů. Situace, kdy žadatelé lze zapůjčit dokumenty s osobními údaji žijící osoby pouze se souhlasem dané osoby; ovšem pro získání jejího souhlasu je třeba jí sdělit osobní údaje žadatele [!], je jistě přinejmenším paradoxní. V rámci následné diskuse zazněl mimo jiné zajímavý a jistě inspirativní příklad, jak problematiku ochrany osobních údajů řeší archiváři v Maďarsku i poukázání na skutečnost, že nestátní archivy (v prvé řadě specializované) nemají přístup do evidence obyvatel a stojí pak před problémem, kdo a jak doloží, že osoba, o níž se žadatel zajímá, již je po smrti? Akutní potřeba novelizace příslušných paragrafů zákona o archivnictví a spisové službě z diskuse vyzněla jako jednoznačný závěr.

Následující panelová diskuse na téma Vize českého archivnictví reagovala na otázky vyslovené úvodními předřečníky: Potřebuje archivnictví vizi? (Daniěl Doležal); Jaké jsou výhledy v oblasti legislativy a organizace státního archivnictví? (Jiří Úlovec); Kde je místo nestátních archivů? (Václav Ledvinka) či Kde je místo archivů v systému vědy v Česku? (Milan Augustin). Mikuláš Čtvrtník ve svém příspěvku „Vzdělávání a archivnictví, archivy a veřejnost“ přiblížil podobu postgraduálního vzdělávání archivářů v evropských zemích a otevřel otázku dalšího vzdělávání archivářů (především vedoucích pracovníků v archivech) v oblastech archivního managementu a informačních kompetencích. Tento příspěvek vzbudil poměrně vyhraněnou diskusi o poměru tradičních a moderních oborů v profesní přípravě archivářů.

Závěrečný, třetí den konferenčního jednání se pozornost obrátila k proměnám krajiny a životního prostředí v archivních dokumentech (Milena Hausnerová a Renata Kuprová promluvily o využitelnosti archivních pramenů pro stavební historii a environmentální dějiny; Klára Woitschová seznámila se základními východiskami – domácími i zahraničními – studia dějin životního prostředí; Ivana Trpáková a Pavel Trpák představili archivní prameny o podobě krajiny a možnosti jejich interpretace; Jiří Woitsch zavítal do archivů i terénu tachovského pohraničí; Lucie Česálková se zaměřila na film jako svědka proměn krajiny a Lukáš Kovář představil krásy školních zahrad přelomu 19. a 20. století). Konferenci uzavřela série příspěvků věnovaných mapám a kartografií. Kartografické dokumenty

v archivech České republiky shrnula Eva Chodějovská; mapy panství jako pramen pro poznání vývoje kulturní krajiny analyzovala Martina Tůmová; pokus o typologii mapových parerg nastínil Michal Severa; a cestou od starých map ke kompletní 3D rekonstrukci krajiny provedl Jan Pacina.

Kromě zajímavého a bohatého přednáškového programu se účastníci konference mohli těšit z příjemných osobních setkání jak během společenského večeru, který obohatilo promítání krátkých filmů z Národního filmového archivu, tak při využití možností poutavého doprovodného programu, jež nabízel např. návštěvu Státního okresního archivu Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, hydroelektrárnu na řece Labi i několik dalších památek města Poděbrad. Významnou společenskou událostí bezesporu bylo také předání diplomu čestného členství České archivní společnosti profesoru Josefu Petráňovi, bývalému dlouholetému řediteli Ústavu dějin Univerzity Karlovy a archivu Univerzity Karlovy.

Hojně navštívené šestnácté setkání archivářů České republiky bylo příjemné i přínosné a závěrem nezbyvá než poděkovat organizátorům a těšit se, že i následující, 17. archivní konference se obdobně vydaří a bude všem zúčastněným k užítku i radosti.

Kateřina Schwabiková